

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

УДК 376.4-056.3

Дакал Юлія Сергіївна,
*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Розвиток сучасного суспільства, зміна соціально-економічних умов, інтеграційні процеси в галузі психології вимагають удосконалення умов навчально-виховного процесу дітей із особливими освітніми потребами. Одним з головних напрямків роботи спеціальної та корекційної педагогіки та психології є соціальна адаптація та інтеграція в суспільство школярів з порушенням інтелектуального розвитку.

Вивчення та врахування емоційного розвитку дітей з порушенням інтелектуального розвитку є однією з головних завдань системи спеціальної та інклюзивної освіти, оскільки саме емоції є «центральною ланкою» розвитку психіки людини. Багато аспектів проблеми емоційного розвитку при інтелектуальних порушеннях розглянуто науковцями епізодично, тому вимагають подальшого вивчення. При цьому важливо відзначити, що в даний час створені всі необхідні теоретичні передумови для вивчення особливостей розвитку емоційної сфери дітей з порушенням інтелекту, зокрема у молодших школярів. Вивченням особливостей емоційної сфери на різних вікових етапах займалися такі науковці: Л. Божович, Л. Виготський, А. Запорожець, О. Леонт'єв та інші. Початок теоретичних досліджень проблеми особистості з порушенням інтелектуального розвитку, зокрема розвитку їх емоційно-вольової сфери, пов'язано з іменем Л. Виготського. Переживання дитини, її ставлення до оточуючого розглядалися Л. Виготським, як важлива ланка соціальної ситуації розвитку, яка включає в себе вплив різноманітних зовнішніх і внутрішніх умов. Дослідженням емоційної сфери дітей з інтелектуальними порушеннями також займалися: А. Граборова, Д. Ельконін, Л. Занкова, М. Певзнер, С. Рубінштейн та інші. Їх наукові дослідження показали, що наявність органічного дефекту та порушення динаміки нервових процесів обов'язково позначаються на вищих формах психічної діяльності таких дітей, на основі чого змінюються їх відносини, переживання, прояви емоцій.

Мета наукової публікації. Розкриття особливостей розвитку емоційної сфери молодших школярів з порушенням інтелектуального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток особистості є однією з найбільш важливих проблем в теорії виховання і навчання. Розвиток особистості дитини з порушенням інтелектуального розвитку відбувається за тими ж законами, що і дітей з нормативним розвитком. Проте, поряд з тим, в силу інтелектуальної неповноцінності він відбувається у своєрідних умовах. Емоції і почуття грають істотну роль в розвитку особистості. У дитини з порушенням інтелектуального розвитку наявність в емоційній сфері грубих первинних змін сприяє своєрідному психопатологічному формуванню характеру, нових негативних його якостей, різко ускладнюють корекцію основного психічного дефекту. Тому вивчення особливостей розвитку емоційної сфери дітей з порушенням інтелектуального розвитку є важливим (Федосєєва, О.А., 2013).

Аналіз наукової літератури показав, що у молодших школярів з порушенням інтелектуального розвитку, розвиток емоційних реакцій відбувається неоднорідно, а саме прості емоції можуть бути відносно збереженими, а от вищі емоції залишатися недорозвиненими та недостатньо диференційованими. У дітей з порушеннями інтелекту переважають безпосередні переживання та емоції, які виникають тільки в конкретній ситуації та діяльності і є актуальними лише в певний момент.

В наукових дослідженнях Ж. Намазбаєвої вказано, що у дітей з інтелектуальними порушеннями виникають значні труднощі при розумінні емоційних станів персонажів, які зображені на картинці. Складні почуття, які мають соціально-моральний характер, тонкі відтінки почуттів є недоступними для розуміння навіть для учнів старших класів, які мають порушення в інтелектуальному розвитку. Проте, майже всі школярі можуть назвати стани, які частіше всього переживають у своєму житті (радість, образ, біль) (Намазбаєва, Ж. И., 1985).

Врахування особливостей розвитку емоційної сфери у дітей з порушенням інтелектуального розвитку, зокрема властиві їм такі характеристики як: імпульсивність, часті образи, злість, радість тощо є обов'язковим під час навчально-виховного процесу. Оскільки навчання та виховання може поступово їх згладити і, як результат, в таких школярів з'являється осмислення своїх дій та вчинків, формуються позитивні звички і правильна побудова поведінки, які є необхідними для успішної адаптації в соціумі.

Незрілість емоційної сфери у дитини з порушенням інтелектуального розвитку різко проявляється саме в період навчання у початковій школі, коли змінюється соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності. Саме з початком навчання у школі перед дитиною ставляться завдання, що вимагають складної і опосередкованої форми діяльності. Шкільний вік відрізняється рядом особливостей, які не мають місця на ранніх етапах розвитку дітей, і вимагають від дитини абсолютно нових видів психічної діяльності. Якщо в дошкільному віці дитина розвивалася в процесі гри і спілкування з оточуючими, то в школі вона потрапляє в умови навчання по програмі. Змінюється тип провідною діяльності з ігрової на навчальну, змінюються мотиви, основними стають вказівки вчителя.

Особливим чином відбувається розвиток емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку. Можна виділити такі особливості: почуття дитини довгий час не досить диференційовані. В цьому відношенні вона дещо нагадує малюка. Відомо, що у дуже маленьких дітей діапазон переживань невеликий: вони або чимось дуже задоволені, радіють, або навпаки, засмучені і плачуть. У дитини з нормативним розвитком більш старшого віку можна спостерігати безліч різних відтінків переживань. Так наприклад, від отримання гарної оцінки може з'явитися збентеження, радість, почуття задоволеного самолюбства.

Переживання дітей з порушенням інтелектуального розвитку більш примітивні, вони відчують тільки задоволення або незадоволення, а диференційованих тонких відтінків переживань майже немає; почуття дітей з порушенням інтелектуального розвитку часто бувають неадекватні. У одних дітей можна спостерігати надмірну легкість і поверховість переживань серйозних життєвих подій, швидкі переходи від одних почуттів до інших.

У інших дітей (такі зустрічаються набагато частіше) спостерігається надмірна сила та інертність переживань що виникають з малоістотних приводів. Так, наприклад, незначна образа може викликати дуже сильну і тривалу емоційну реакцію. Переїнявшись бажанням куди-небудь піти, з ким-небудь побачитися, дитина з порушенням інтелектуального розвитку не може потім відмовитися від свого бажання, навіть якщо це стало недоцільним. Слабкість регуляції почуттів у дітей з порушенням інтелектуального розвитку виявляється в тому, що вони не коригують задумане, навіть якщо змінилася ситуація, довго не можуть знайти розради після образи.

Висновки. Емоційна сфера дітей молодшого шкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку розвивається з відхиленням від норми, прояв емоцій такий же, як і у дітей з нормативним розвитком, але характеризуються незрілістю та недорозвиненням. Їх емоції поверхневі, нестійкі, схильні до швидких, різких змін, неадекватні, непропорційні впливам зовнішнього світу за своєю динамікою. Тому в системі інклюзивної та спеціальної освіти потрібно враховувати особливості розвитку емоційної сфери молодших школярів з порушенням інтелектуального розвитку. Знайомство із психологією дітей з особливими освітніми потребами дає можливість побачити той шлях, слідуючи якому можна здійснити прямий і опосередкований вплив на емоційну сферу своїх вихованців з метою її розвитку, згладжування й корекції наявних недоліків.

Перспективи подальших досліджень. Проведення корекційної роботи з дітьми, які мають порушення в інтелектуальному розвитку .

Список використаної літератури:

- 1.Намазбаева, Ж. И., (1985), «Некоторые особенности личности учащихся вспомогательной школы», Алма-Ата, 289 с.
- 2.Федосеева, О.А., (2013), «Особенности развитию емоційної сфери розумово відсталого дитини», Молодий вчений, № 3 (50), С. 446-447.

**ДО ПИТАННЯ ПРО ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ
ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДИХ УЧИТЕЛІВ
В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

УДК 373.5:316.6

*Дмитрова Тетяна Володимирівна,
Кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»,
Вальчук Ольга Анатолівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнонаукових та інженерних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

Актуальність дослідження. Різнострамованість ціннісно-орієнтованих уподобань українських громадян стала однією з основних характеристик українського суспільства. У зв'язку з цим постає низка питань, безпосередньо пов'язаних з процесом політичної соціалізації.